

OPZET (ONLINE) INFORMATIE BIJeenKOMST
DE WOLF & PREVENTIEMAATREGELEN

Werkdocument

Januari 2023

Agenda

1. Kennismaken'
2. Actualiteit

Datum melding	Locatie aanval	Provincie	Prooidier	Dood	Gewond	Vermist	Geeuthanaseerd	Totaal aantal dode slachtoffers	Diersoort
26-12-2022	Arnhem	Gelderland	Pony	1				1	nog niet bekend
17-12-2022	Arnhem	Gelderland	Scha(a)p(en)	1				1	nog niet bekend
14-12-2022	Arnhem	Gelderland	Scha(a)p(en)	1	0	0	0	1	nog niet bekend
6-12-2022	Arnhem	Gelderland	Pony	1				1	nog niet bekend
31-8-2022	Arnhem	Gelderland	Scha(a)p(en)	4	0	0	0	4	wolf

3. Welke behoefte is er?
  - a. Gemeente Arnhem
  - b. E-mail inwoner Schaarsbergen
  - c. Aanvragen wolvenconsulent
4. Wat is er mogelijk?
  - a. Doorspreken opzet
5. Vervolg
  - a. Wie doet wat?

Opzet

1. Wolf in Gelderland / en in Arnhem
2. Wolvencommissie Gelderland
3. Doelgroep
4. Doelstellingen
5. Organisatie & uitvoering
6. Programma
7. Planning

1. De wolf in Gelderland / en in Arnhem?

De wolf is na zo'n 150 jaar terug in Nederland. Het eerste wolvenpaar vestigde zich in 2018 op de Noord-Veluwe. Sommigen juichen dit toe, anderen zijn bezorgd over de mogelijke schade aan landbouwhuisdieren.

In december zijn er in de gemeente Arnhem bij vier aanvallen 2 pony's en 2 schapen gedood waarbij de verdenking ligt bij de wolf. Op dit moment onderzoekt BIJ12 de DNA-monsters. De uitslag daarvan is waarschijnlijk begin februari bekend. De schade veroorzaakt onrust onder inwoners. De wolvencommissie Gelderland gaat graag het gesprek aan met dierhouders via een (online) informatiebijeenkomst.

Postadres
Postbus 6090, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

Gemeente Arnhem valt (nog) buiten het wolvengebied. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders structureel maatregelen nemen om hun dieren te beschermen en daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. Schapen- en geitenhouders in de gemeente Arnhem komen bij 2 nieuwe aanvallen van (vermoedelijk) wolf opnieuw in aanmerking voor de calamiteitenregeling. Binnen een bepaald tijdsbestek kan dan subsidie worden aangevraagd. Zie > <https://www.gelderland.nl/nieuws/tijdelijke-subsidie-voor-wolfwerende-maatregelen-arnhem> In de loopt van 2023 wordt duidelijk of gemeente Arnhem als wolvengebied wordt toegevoegd of dat bijvoorbeeld heel Gelderland tot leefgebied wordt.

Nederland behoort tot het oorspronkelijke leefgebied van de wolf en dit leefgebied is volgens de Europese Habitatrichtlijn en Wet natuurbescherming strikt beschermd. De wolf mag dus niet zomaar verjaagd of gedood worden, maar door middel van preventieve maatregelen kan worden voorkomen dat een wolf onbeschermd landbouwhuisdieren doodt.

Wolven eten vooral wilde hoefdieren, maar een wolf – met name een zwervwolf - kan ook gevaarlijk zijn voor vee, voornamelijk schapen en geiten. Het is daarom belangrijk om vee te beschermen. Om mét de wolf te kunnen samenleven, wordt het treffen van preventieve maatregelen, zoals elektrische rasters, aanbevolen. Meer hierover in [Faunaschade Preventie Kit Wolven](#) en in [de factsheets](#).

Wat kunnen veehouders in de Gemeente Arnhem doen?

1. Veehouders kunnen binnen de calamiteitenregeling of voor eigen rekening hun vee beschermen door preventieve maatregelen te treffen
  2. Veehouders kunnen noodsets inzetten bij acute dreiging
  3. Voor de professionele schapenhouder is er de mogelijkheid om te gaan werken met de autowinder
  4. De wolvenconsulent biedt advies op maat
1. Proactief handelen voorkomt leed
Dierhouders in Arnhem kunnen maatregelen treffen om hun dieren te beschermen. De calamiteitenregeling was opengesteld tot xxx. Zodra het leefgebied van de wolf wordt uitgebreid kunnen schapen- en geitenhouders met terugwerkende kracht gebruik maken van de subsidieregeling ("Bewaar uw bonnetjes").

Met de inzet van de juiste preventieve maatregelen kunnen veehouders roefdieren – of het nu gaat om een wolf, vos of een hond – op afstand houden en de dieren beschermen. Iedere locatie is natuurlijk verschillend en vraagt andere beschermingsmiddelen. Een waterdichte bescherming tegen aanvallen bestaat niet. Uit de ervaringen van Duitsland blijkt dat een goede bescherming het aantal aanvallen op vee drastisch doet dalen in gebieden waar wolven al langer leven.

2. Uitgifteprocedure noodsets
  - a. Voor vragen kan de veehouder van maandag tot en met vrijdag van 8.30 uur tot 16.30 uur telefonisch contact opnemen. Voor klachten, calamiteiten of incidenten kan dit 24 uur per dag, 7 dagen per week. Telefoon: 026 359 99 99.
  - b. Het gaat om het uitlenen van materiaal dat door de gebruiker moet worden gehaald, opgezet, afgebroken en teruggebracht. Meestal zijn er vrijwilligers beschikbaar om daarbij te helpen.
  - c. Op korte termijn is er telefonisch overleg met de wolvenconsulent, waarbij er gekeken wordt naar mogelijk blijvende oplossingen.

3. Ervaringen opdoen met de autowinder

De wolvencommissie stimuleert innovatie en wil meer praktijkervaring opdoen met de autowinder. Daarom kunnen professionele schapenhouders (100+ schapen) ook buiten het leefgebied van de wolf die 's winters de graslandpercelen bij agrariërs afgaan met grote groepen schapen meedoen aan een pilot. Zie ook preventieve maatregelen in de praktijk / pilot autowinder draadoprolsysteem > <https://youtu.be/ycf7sRwWtX0>

4. Wolvenconsulent voor advies op maat

Voor veel veehouders is de drempel voor het nemen van wolfwerende maatregelen hoog. Toch is dit de beste manier om hun dieren te beschermen tegen de wolf. Daarom heeft de wolvencommissie een wolvenconsulent aangesteld die veehouders op maat kan adviseren. Want hoe eerder en hoe meer veehouders maatregelen nemen om de wolf buiten te houden, hoe beter.

De wolvenconsulent adviseert dierhouders kosteloos over wolfwerende maatregelen, zowel op afstand (telefonisch, e-mail) als op locatie. Daarnaast biedt hij hulp bij het aanvragen van een subsidie. De focus ligt op de aangewezen wolvenleefgebieden, maar ook daarbuiten kan zijn hulp worden ingeroepen. Denk aan vragen als: Aan welke eisen moet je afrastering voldoen? Welke materialen kan je gebruiken? Wat doe je met bosschages, toegangspoorten, sloten, greppels en hellingen? Welk onderhoud is nodig? Wat zijn de subsidiemogelijkheden? Hoe werkt het online aanvragen?

Voor schade is tegemoetkoming (achteraf)

De provincie vergoedt schade door de wolven aan vee. De hoogte van dit bedrag hangt af van de taxatiewaarde van de dier(en). Dit is echter achteraf, als het leed al geleden is.

Goed geïnformeerd

De wolvencommissie wil stakeholders in de provincie Gelderland voorzien van eenduidige, heldere berichtgeving over de wolvenpreventiemaatregelen. De wolvencommissie streeft niet naar 100% draagvlak, maar naar 100% geïnformeerd. Dat doet de commissie via nieuwsbrieven (zie bijlage), demo-dagen, onlinebijeenkomsten en persoonlijke communicatie via de wolvenconsulent. Veehouders in Arnhem kunnen worden toegevoegd aan de mailinglijst om zo periodiek op de hoogte te worden gehouden.

2. Wolvencommissie Gelderland

In Gelderland is in 2019 de gebiedscommissie preventie wolvenschade ingesteld. De zogenoemde wolvencommissie wil dierhouders informeren over en betrekken bij de schadepreventiemaatregelen en zal ook in het nieuwe leefgebied schapen- en geitenhouders benaderen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten en staat onder leiding van Pieter van Geel.

Schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf kunnen sinds 2020 subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Met een goed geplaatste afrastering is een wolf te weren en kan vee beschermd worden.

De wolvencommissie wil het voortouw nemen in het aangaan van de dialoog met veehouders in de 'nieuwe gemeenten'. Enerzijds is het weren van de wolf daar nu relevant, anderzijds is er nog weinig gebruikt gemaakt van de subsidieregeling voor wolfwerende maatregelen. De wolvencommissie wil betrokken dierhouders betrekken en informeren en anderzijds dierhouders in staat te stellen hun bevindingen en ervaringen te delen.

Kortweg bestaat het plan uit het organiseren van (online) informatiebijeenkomsten voor veehouders uit de gemeente(n). Daarover wil de wolvencommissie graag in gesprek met de desbetreffende gemeente (ecologie en/of communicatie). In dit document een eerste opzet die kan dienen als basis.

3. Doelgroep

Een informatiebijeenkomst richt zich op onderstaande doelgroepen:

Primair

- Professionele schapen- en geitenhouderij
- Gescheperde kuddes
- Hobbyhouders schapen en geiten
- Fokkers schapenrassen
- Paardenhouders
- Veehouders (koeien, varkens)

Secundair

- Belanghebbende ondernemers
- Belanghebbende grondeigenaren
- Belangenbehartigers
- Gemeenteraadsleden
- Inwoners
- Pers

Deelnemers moeten zich vooraf aanmelden en registreren.

Mocht de nadruk komen te liggen op maatschappelijke onrust vanuit inwoners, dan vraagt dat om een aangepaste aanpak. Het accent ligt bij de doelgroep veehouders op het nemen van wolfwerende maatregelen en minder op algemene voorlichting over de terugkeer van de wolf. Al blijkt vaak dat veel onduidelijkheid zit bij onwetendheid over de wolf ("Kunnen mijn kinderen nog wel naar school fietsen?")

4. Doelstellingen

Een informatiebijeenkomst...

- richt zich op het aangaan van een dialoog over de komst van de wolf en de betekenis voor veehouders
- enthousiasmeren van deelnemers om wolfwerende maatregelen te treffen
- is relevant voor veehouders, met name geiten- en schapenhouders
- bevat hoogwaardige / actuele / nieuwswaardige informatie
- geeft vernieuwende inzichten
- geeft doelgerichte informatie over
  - de wolven op de Veluwe / in mijn gemeente: wat betekent dat?
  - proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens
  - de preventieve maatregelen
  - de subsidieregeling vanuit de provincie
- richt zich op het gesprek, veel ruimte voor het stellen van vragen.

5. Organisatie & uitvoering

De wolvencommissie Gelderland wil samen met gemeente(n) uitvoering geven aan een maatwerk oplossing. Afzender, inhoud, sprekers en organisatie wordt afgestemd met de verantwoordelijken binnen de gemeente.

Wolvencommissie brengt kennis en kunde in, content (brochures, video's), organisatorische ondersteuning en de bijdrage van de wolvenconsulent. Er is daarnaast budget nodig om de sprekers fee van de ecooloog (450 – 800 euro) te kunnen bekostigen. Dit komt voor rekening van de gemeente.

a. Data (in overleg)

Zsm. In overleg met de gemeente en de sprekers. Hoe urgenter, hoe eerder. Als er meer aanvallen zijn van zwervolven, dan is de noodzaak om wat te doen ook groter.

b. Vorm

- Fysiek > Met kleinere aantallen < 30 kun je interactie aangaan en is er sprake van dialoog in plaats van zenden.
- Liever 2 bijeenkomsten van <30 dan 1 bijeenkomst van >50 deelnemers.
- Online is er betere sturing van het stellen van vragen (oa via de chat) wat helpt om het sentiment in goede banen te leiden.
- Wanneer gekozen wordt voor een fysieke bijeenkomst dan heeft de wolvencommissie de voorkeur voor een locatie in het veld / in de wei / in de stal.
- De wolvencommissie heeft minder goede ervaringen in een zaal en de sprekers op het podium. Opstelling is cruciaal. Met name het niet kunnen screenen van de vragen vanuit de zaal (op voorhand) zet vaak op negatieve wijze de toon.

c. Demo-opstelling

Er is kwalitatief videomateriaal beschikbaar over wolfwerende rasters, waarin wordt getoond hoe het eruit ziet, wat de uitgangspunten zijn en hoe het in de praktijk werkt. Deelnemers krijgen veel visueel beeld. Eventueel kan op de locatie een wolfwerend raster worden geplaatst.

- Eisen aan wolfwerende afrastering > Link: <https://youtu.be/W-XveMo6tS8>
- Preventieve maatregelen in de praktijk / pilot autowinder draadoprolsysteem > Link: <https://youtu.be/ycf7sRwWtX0>
- Samen naar effectieve preventieve maatregelen / hobby houder Piet Filmer > Link: https://youtu.be/x4l3P_yqf1w

d. Uitnodigende partijen (in overleg)

Gemeente Arnhem i.s.m. Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland (Wolvencommissie)

6. Concept programma (in overleg aan te passen)

19:00	Aanvang met koffie / thee
19.30	Start
19:35	Opening door de wolvencommissie/gemeente (aanleiding, toelichting op programma, spelregels)
19:45 – 20:15	Wolven op de Veluwe / in de gemeente: wat betekent dat? (spreker bijv. ecooloog gemeente / zoogdiervereniging / WUR) <i>Met mogelijkheid om na afloop/tussentijds vragen te stellen</i>
20:15 – 20:45	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling (wolvencommissie) proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens

Met mogelijkheid om na afloop/tussentijds vragen te stellen

20:45 – 21:00	Dialogoog / interactie (stellingen) / wrap-up
21:00 – 21:15	Uitloop
21:15 – 22:00	Informeel napraten met wat de eten / drinken
22:00	Einde

De ervaring leert dat de informele start en afsluiting veel oplevert. Mensen hebben behoefte om 1-op-1 vragen te stellen. De groepsdruk is groot.

Sprekers

- Burgemeester en/of wethouder
- Wolvenconsulent [REDACTED]
- Ecoloog
- Ervaren gespreksleider nodig

Er zijn gemeenten die vanuit ruimtelijke ordening een vergunningplicht stellen aan alles boven de meter. Voorafgaand moet dit intern gecheckt worden, anders kan hier ook voorlichting vanuit de gemeente over gegeven worden.

Een ecooloog geeft doelgerichte informatie over de wolf in de regio: wat betekent dat? Hij of zij legt de ecologie van wolven uit, inclusief gedragsbiologie en analyse waarom wolven daar opdoken waar ze kwamen.

Wolvenconsulenten richten zich primair op schadepreventie. Wat veehouders doen om de wolf te weren. In het geven van voorlichting, met name tijdens bijeenkomsten, is het noodzakelijk dat de ecooloog naast de wolvenconsulent staat. De wolvenconsulent wordt in principe niet afgevaardigd als er geen ecologische duiding is (publieksevenementen).

Mogelijke ecologen:

- Ecooloog vanuit gemeente Arnhem
- [REDACTED] WUR
- [REDACTED] ZV
- [REDACTED] ZV
- [REDACTED] ZV
- [REDACTED]
- ...

Er moet goed gekeken worden naar de persoonlijke veiligheid van sprekers.

7. Planning

In overleg. CTN kan samen met de afdeling communicatie een backplanning maken. Beschikbaarheid van sprekers is een vereiste.

Verspreiding

- Via de website van de gemeente
- Via de website van de provincie
- Via gemeentenieuws in het huis-aan-huisblad
- Via de nieuwsbrief van de wolvencommissie

- Brief per huishouden (beschikbaarheid RVO adressen)
- Via de dierenartsen in deze regio
- Via de veevoeder-partijen
- Via LTO
- Via Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders
- Via VGSN
- Via terreinbeherende organisaties
- ... verder aan te vullen

Contactgegevens

xxx

